

Spørreliste nr. 213

MELKEN OG JEG

BRUK OG HOLDNINGER TIL MELK SOM NÆRINGSMIDDEL

Den som besvarer listen er innforstått med at svaret blir arkivert (anonymt) og blir brukt av forskere i dag og i fremtiden. Den som svarer kan til enhver tid be om å få svaret i retur eller makulert.

Melk er antagelig det mest sentrale næringsmidlet i norsk kosthold sett både i et historisk og et samtidig perspektiv. Melken vurderes gjerne også som udiskutabel sunn selv om vi i de senere årene kan se tendenser til det motsatte. I de siste årene har det også skjedd store endringer i vareutvalget. Mens utvalget for noen tiår siden var begrenset til noen få produkter, oversvømmes i dag meieridisken av et stort vareutvalg og stadig kommer det nye varer til. I de siste årene har også leverandørene blitt flere, markedet domineres ikke lenger bare av Tine/ Norske meierier.

NEG har tidligere sendt ut to spørrelister der melk har vært tema: Spl. nr. 28, Drikk til maten til kvardags fra 1950 og spl. nr. 47, Mjølkesalg fra 1954. I spørrelisten som vi nå sender ut ønsker vi å få kunnskap om den daglige bruken av melk. Men vi ønsker ikke bare å få fakta-kunnskaper. Melk er et næringsmiddel det er knyttet normer, meninger og følelser til, og vi håper å få frem dette ved at du forteller om ditt forhold først og fremst til ulike typer melk, men også til andre meieriprodukter slik det var da du var barn og slik det er nå.

Initiativet til spørrelisten kommer fra førstekonservator ved Norsk Landbruksmuseum Inger Johanne Lyngø. Hun er etnolog og har jobbet en del med mat og måltidskultur, blant annet med Oslofrokosten og skolemåltidet. Som konservator ved Norsk Landbruksmuseum har hun ansvar for et meierimuseum hvor det blant annet også er et melkeutsalgs. Opplysninger og fortellinger om bruken av melken før og nå vil på en god måte øke kunnskapen omkring museets gjenstandssamling.

Les gjennom hele spørrelisten før du begynner å skrive.

På forhånd takk!

Biografiske opplysninger

I denne spørrelisten er det viktig å få opplysninger om når du er født, hvor du vokste opp (nevnt også om det var i by, i tettsted, på landet), når du etablerte egen husholdning, og antall medlemmer av husholdningen i ulike faser av livet.

Barndommen

Fortell om bruken av melk da du var liten.

Drakk dere melken ubehandlet direkte fra dyrene/gården eller kom den fra melkehandler og meieri?

Husker du noe fra melkeutsalget?

Husker du emballasjen (spann eller flaske)?

Drakk alle i familien melk? Hele året eller bare til bestemte anledninger?

Ble melk brukt som tørstedrikk? Av hvem, når?

Til hvilke måltider var melken en måltidsdrikk? Hva annet enn melk ble eventuelt drukket – når og av hvem?

Hendte det at man brukte tilsetninger av noe slag i melken man drakk (kakao, sjokolade, annet)?

Hva annet enn *drikke* ble melk brukt til i husholdningen?

Hvilke andre meieriprodukter enn melk inngikk i husholdningen? Fortell hvor og når de ulike produktene ble servert.

Melk i eget hushold

Fortell om bruken av melk etter at du stiftet eget hushold. Hva var den største forskjellen i forhold til barndommens vaner?

Var det viktig at alle husholdets medlemmer fikk melk? Hvorfor?

Ble melk brukt som måltidsdrikk? Til hvilke måltider?

Som tørstedrikk? Av hvem?

Hvor ble melken kjøpt? Ble den levert direkte fra gård? Når tok det eventuelt slutt?

Husker du emballasjen? Husker du overgangen til melkekartonger?

Husker du noen av Tine og Norske meieriers reklame- og opplysningskampanjer? Hvilke?

Hvilke andre meieriprodukter inngikk i husholdningen? Fortell når og hvor de ulike produktene ble servert.

Bruk av melk i dag

Fortell om din bruk av melk og andre meieriprodukter slik du praktiser det i dag. Bruker du/ dere mye meieriprodukter?

Har du noen synspunkter på vareutvalget?

Har du noen synspunkter på produsentene? Hvem velger du – hvorfor?

Bruker du noen av de nye produkter slik som Biola, Crème Fraiche og Cultura?

Hva synes du om de økologiske produktene?

Kjenner du noen nisjeprodukter? Hva med melkeprodukter fra gamle kuraser?

Hva synes du om alle lettproduktene?

Husker du noe fra lanseringen og debatten rundt lettmelken da den kom på markedet i 1984?

Hva er den største forskjellen på din bruk av melk i dag og slik du husker det fra barndommen?

Har dine holdinger til melk endret seg? Fortell hvordan.

Velger du i dag andre produkter enn tidligere? Hvorfor?
Følger du med på diskusjoner om melk som næringsmiddel? Hva er din oppfatning?
Leser du varedeklarasjonene på emballasjen?

Bruker du melkeprodukter (ikke ost) produsert i andre land?
Når du er på ferie i utlandet, har du samme melkevaner som hjemme?
Om du drikker melk som måltids- og tørstedrikk, gjør du også det når du er i utlandet?
Hvis du drar til Sverige eller Danmark på handletur, kjøper du da meieriprodukter? I så fall hva kjøper du?
Synes du det er noen forskjell på meieriproduktene i Danmark, Norge og Sverige?

Melk på skole og arbeidsplass

Hva husker du fra måltidet på skolen? Fikk dere melk?
Hvordan var det med eventuelle egne barn? Barnebarn?
Hva med melk på arbeidsplassen?

Har du fortellinger omkring melk og bruk av melk så skriv dem ned! Fortell gjerne om episoder og erfaringer som du husker.

Inger Johanne Lyngø

Norsk etnologisk gransking